FOTOGRAFIJOS: PERNILLE TOFTE/FOLIO

VAIKAI ŠVEDIJOJE:

Augti Švedijoje

Du milijonai Švedijos gyventojų yra jaunesni nei 18 metų. Daugumai jų nemokamas mokslas, aktyvus socialinis gyvenimas ir lengvai prieinamas internetas yra savaime suprantama gyvenimo dalis.

Iš devynių milijonų žmonių, gyvenančių Švedijoje, du milijonai yra jaunesni nei 18 metų. Švedijos teisinė sistema užtikrina vaikų saugumą ir gina jų teises. Vaikų gerbūviu rūpnasi daugybė įvairių organizacijų. 1979 m. Švedija tapo pirmąja šalimi pasaulyje, uždraudusia mušti vaikus ir skaldyti jiems antausius. Toks veiksmas buvo prilygintas kriminaliniam nusikaltimui.

Siekiant apsaugoti vaikus ir rūpintis jų interesais, Švedijos vyriausybė paskyrė ombudsmeną. Ombudsmenas privalo vadovautis 1989 m. Jungtinių Tautų Konvencija dėl vaiko teisių ir taikyti konvenciją švedų visuomenėje. Konvenciją sudaro daugybės šalių sudarytas taisyklių rinkinys, skirtas apsaugoti vaikus. Švedija buvo viena iš pirmųjų šalių, pasirašiusių šią konvenciją.

Pagalba ir parama

Švedijoje yra daug organizacijų, į kurias jaunimas gali kreiptis pagalbos. „Vaikų Teisės Visuomenėje“ (BRIS) teikia pagalbą telefonu ir konsultuoja elektroniniu paštu. „Draugų“ organizacija siekia sustabdyti patyčias mokykloje ir už jos ribų, pavyzdžiui sporte. Švedijos „Gelbėkit Vaikus“ yra dar viena organizacija, ginanti vaikų teises. Šiai organizacijai priklauso daugiau kaip 87,000 narių.

Gyvenimas šeimoje

Dauguma vaikų — 90 procentų — gimsta šeimose su abiem tėvais, turinčiais vidutiniškai vieną ar du vaikus. Tačiau tėvų skyrybos nėra neįprastas reiškinys. Kartais jie susituokia antrą kartą ar gyvena kartu su nauju partneriu. Vidutiniškai 72 procentai vaikų iki 18 metų gyvena su savo tikraisiais tėvais, o 27 procentai su patėviais ar pamotėmis. Apytiksliai kas ketvirtas vaikas Švedijoje turi sąsajų su kitomis šalimis. Daugelis vaikų, gimusių užsienyje, arba turinčių užsienyje gimusius tėvus, yra susiję su Iraku arba buvusios Jugoslavijos šalimis. Apytiksliai 16 000 vaikų, gyvenančių Švedijoje, buvo įvaikinti iš kitos šalies.

Beveik 60 procentų vaikų gyvena privačiuose namuose, 29 procentai butuose ir 13 procentų kotedžuose.

Dirbantys tėvai

Aštuoniasdešimt procentų visų vaikų motinų ir 90 procentų tėvų dirba. Švedijoje vyriausybė moka tėvams išmokas, kad jie galėtų praleisti daugiau laiko namuose su vaikais. Visiems tėvams už kiekvieną vaiką priklauso 480 dienų nemokamų atostogų, kurios turi būti išnaudotos iki vaikui sukanka aštuoneri. Vaiko priežiūros atostogomis dažniausiai

ŽIEMOS SPORTAS

Vasario pabaigoje arba kovo pradžioje švedų vaikai mėgaujasi savaitinėmis sporto atostogomis. Daugelis žmonių vyksta į kalnus Švedijos šiaurėje slidinėti po apylinkes, nuo kalnų, arba džaugtis snieglenčių sportu. Tai puikus metas išbandyti savo pačiūžas and ledo, nes tuo metu dauguma ežerų būna užšalę.

VELYKOS

Dar viena atostogų savaitė būna per Velykas kovo arba balandžio mėnesį. Galima džiaugtis pirmaisiais pavasariniais ženklais arba paskutiniu sniegu. Daugybė vaikų persirengia velykų raganomis su ilgais sijonais, prijuostėmis ir skaromis, ir vaikšto pas kaimynus bandydami gauti saldainių už savo nupieštus piešinukus. Velykos - tai kiaušinių marginimo ir valgymo metas.

VASAROS ATOSTOGOS

Vasaros atostogos prasideda birželio viduryje, tuomet mokyklos užsidaro aštuoniom savaitėm. Dauguma važiuoja į savo vasarnamius, kai kurie vaikai vyksta į vasaros stovyklas. Visi moka plaukti. Švedijoje yra tūkstančiai ežerų, o Švedijos pajūris driekiasi 2,700 kilometrų (toks pat atstumas kaip nuo Monrealio iki Majamio).

VIDURVASARIO ŠVENTĖ – JONINĖS

Apie birželio 20 dieną saulė pasiekia savo aukščiausią tašką danguje. Dauguma švedų švenčia vidurvasario šventę. Aplinkui lapais ir gėlėmis padabintą „gegužės medį“ šoka suaugę ir vaikai. Pietų stalą tradiciškai papuošia marinuotos silkės, mėsos kukulaičiai, o pietūs užbaigiami megaujantis šviežiomis braškėmis. Gana paprasta džiaugtis švente visą naktį, nes saulė nenusileidžia visą parą.

RUODUO

Rugpjūčio viduryje, kai medžių lapai parausta ir nusidažo auksine bei oranžine spalva, prasideda rudens semestras. Daugiau negu puse Švedijos teritorijos užima miškai, todėl šiuo metų laiku grybavimas ir uogavimas yra populiarus laisvalaikio praleidimo būdas. Kitos savaitinės atostogos prasideda spalio pabaigoje ar lapkričio pradžioje.

pasinaudoja motinos, tačiau vis daugiau tėvų pasilieka namuose prižiūrėti savo vaikus. Tėvai šiuo metu panaudoja apie 20 procentų visų tėvystės atostogų.

Devyneri metai mokykloje

Švedijoje visi turi lankyti mokyklą mažiausiai devynerius metus. Mokslas yra nemokamas. Vaikai pradeda lankyti mokyklą nuo septynerių metų amžiaus (šešiamečiai lanko ikimokyklines klases), ir baigia, kai jiems sukanka 15 arba 16 metų. Tada jie turi pasirinkti, ar pratęs mokslus mokykloje. Mokslo metai suskirstyti į du semestrus, rudens ir pavasario. Švedijoje vaikai pradedami vertinti pažymiais nuo aštuonerių ar devynerių metų, bet ateityje greičiausiai ir jaunesni vaikai bus vertinami pažymiais. Prieš mokyklą ar po jos vaikai nuo 6 iki 12 metų gali leisti laiką dienos priežiūros centruose.

Pomėgiai ir laisvalaikis

Švedų vaikai nieko nesiskiria nuo kitų vaikų. Jiems patinka klausytis muzikos ir bendrauti su bendraamžiais. Vaikai yra skatinami domėtis savo pomėgiais, nesvarbu ar tai būtų muzikiniai instrumentai, sportas ar naršymas internete.

Internetas ir TV

Jauni švedai praleidžia tiek pat laiko naršydami interente, kaip ir žiūrėdami televizorių. Daugiau nei vienas iš keturių vaikų nuo 12 iki 15 metų vidutiniškai praleižia prie televizoriaus apie 3 valandas per dieną. Beveik toks pat skaičius tiek pat laiko praleidžia naršydami internete. Pusė visų penkiamečių ir vienas iš trijų trimečių jau naršė internete. Vaikams nuo 12 iki 15 metų labai patinka kalbėtis internetu, o vaikai nuo 9 iki 11 metų daugiausiai domisi kompiuteriniais žaidimais. Populiariausias žaidimas yra *The Sims*. Pačios lankomiausios pokalbių svetainės yra:

www.facebook.se
www.lunarstorm.se
www.skunk.spray.se
www.hamsterpaj.se

Muzika

Muzika ir dainavimas populiarus užsiėmimas po mokyklos. Aštuoniolika procentų keturiolikmečių mergaičių ir 22 procentai berniukų groja muzikiniu instrumentu, yra muzikinės grupės nariai arba dainuoja choruose.

FOTOGRAFUOS: ULF HUETT NILSSON /JOHNÉR

LIUCIJOS ŠVENTĖ

Gruodžio 13 švedai švenčia Liucijos šventę. Liucijos šventė praskaidrina tamsią švediską žiemą. Kiekvienoje mokykloje vyksta Liucijos procesija. Pasidabinusi baltais drabužiais ir ant galvos užsidėjusi žvakių vainiką Liucija atsiveda paskui save Kalėdines dainas dainuojantį chorą. Nerašyta taisyklė byloja, kad per šventę reikia valgyti imbierinius sausainius ir bandeles, paskanintas šafranu.

KALĖDOS

Semestras baigiasi prieš Kūčias (gruodžio 24), ir mokykla uždaroma iki sausio pradžios. Šis laikas yra leidžiamas kartu su šeima. Dauguma namų pasipuošia Kalėdinėmis lemputėmis, Kalėdinė eglutė padabinama blizgučiais ir žaisliukais. Tradiciniai Kalėdų patiekalai yra kumpis, lašiša, silkė ir mėsos kukulaičiai. Naujieji Metai pasitinkami skaniu maistu ir naujametiniais fejerverkais.

TAI ŠVEDIJA
Gyventojų skaičius: 9,2 milijonai – sudaro 0,1 procento pasaulio gyventojų.
Kalbos: švedų, samių, suomių, meänkieli (Tornedaleno suomių), jidiš, romų.
Plotas: 450,000 kvadratinų kilometrų, beveik tokio pat dydžio kaip Ispanija ar Prancuzija ir didesnė už Kaliforniją.
Ilgis: 1,574 kilometrų, beveik toks pat atstumas kaip nuo Sietlo iki Los Anželo.
Miškingumas: 53 proc.
Kalnai: 11 proc.
Ežerai ir upės: 9 proc.
Aukščiausias kalnas: Kebnekaizė (Kebnekaise) (2,103 metrai virš jūros lygio).
Didžiausias ežeras: Venernas (Vänern) (5,585 kvadratinių kilometrų).
Religija: 80 procentų Švedijos piliečių priklauso Švedijos liuteronų evangelikų bažnyčiai. Islamas yra antra pagal dydį religija Švedijoje.
Daugiausiai eksportuojama: Elektroninė ir telekomunikacijų įranga, mechaniniai įrenginiai, transporto priemonės, popierius, medikamentai, geležis ir plienas
Daugiausiai importuojama: Elektroninė ir telekomunikacijų įranga, mechaniniai įrenginiai, maisto produktai, žalia nafta, tekstilė, avalynė ir lengvieji automobiliai
Torneälven
Kebnekaise
Kiruna
Gällivare
Luleälven
Kalixälven
66° 33´ 39"
Jokkmokk
Haparanda
Luleå
Arvidsjaur
Skellefteälven
Vindelälven
Umeälven
Skellefteå
BOTNIJOS ĮLANKA
Umeå
Örnsköldsvik
Storsjön
Östersund
Ångermanälven
Indalsälven
Härnösand
Ljungan
Sundsvall
SUOMIJA
Hudiksvall
BOTNIJOS ĮLANKA
Ljusnan
NORVEGIJA
Mora
Siljan
Falun
Gävle
Åland
Dalälven
Klarälven
Uppsala
Västerås
Karlstad
Mälaren
Stockholm
ESTIJA
Örebro
Eskilstuna
Strömstad
Vänern
Nyköping
Göta kanal
Norrköping
Vättern
Linköping
Uddevalla
Skagerrak
Göta älv
Borås
Jönköping
Visby
Gotland
Göteborg
Åtran
Emån
Växjö
LATVIJA
Kattegat
Halmstad
Kalmar
Öland
DANIJA
BALTIJOS JŪRA
Karlskrona
LIETUVA
Lund
Malmö
ŽEMĖLAPIS IR ILIUSTRACIJOS: JENNY FINDAHL

KARALIŠKA ŠEIMA

Švedija turi karališkąją šeimą, bet karalius iš tikrųjų šalies nevaldo. Tai vyriausybės atsakomybę. Karalius Karlas Gustavas XVI-asis (Carl XVI Gustaf) vedęs karalienę Siviją. Jie kartu susilaukė trijų atžalų: princesės Viktorijos, kuri paveldės sostą; princo Karlo Filipo (Carl Philip); ir princesės Madelenos (Madeleine).

KLIMATAS

Švedijoje yra aštuonios klimato juostos ir keturi metų laikai: pavasaris, vasara, ruduo ir žiema. Temperatūra keičiasi nuo šalies šiaurės iki pietų. Šilta Golfo srovė Atlante lemia tai, kad švediškas klimatas yra švelnesnis, negu butų galima tikėtis taip toli šiaurėje. Vidutinė Stokholmo vasaros temperatūra apie 18C, o žiemos -1C. Pavasarį būna, kad šiaurinėje šalies dalyje dar stūkso sniego pusnys, o pietinėje jau žydi gėlės. Šiaurėje visą vasarą nenusileidža saulė,ji dar vadinama vidurnakčio saule, tačiau gruodžio mėnesį dienos šviesos beveik nesimato.

KĄ ŠVEDŲ JAUNIMAS SKAITO?

Astrid Lindgren sukurti veikėjai Pepė ilgakojnė, Emilis, Karlsonas, kuris gyvena ant stogo, ir kiti, yra labiausiai mylimi, o autorė yra populiariausia vaikų rašytoja Švedijoje. Jos knygos jau išverstos į daugiau kaip 90 kalbų, daugelis buvo ekranizuotos arba pagal jas sukurti spektakliai. Istorijos apie Sveną Nordkvistą Petsoną (Sven Nordqvist Pettsson) ir jo katiną Findusą bei Anderso Jakobsono (Anders Jacobsson) ir Sioreno Olsono Sunės (Sören Olsson Sune) knygos taip pat yra dažnai skaitomos ir mėgstamos. Martino Vidmarko (Martin Widmark) pasakojimų serija apie Lasę Mają buvo išversta į 19 kalbų.

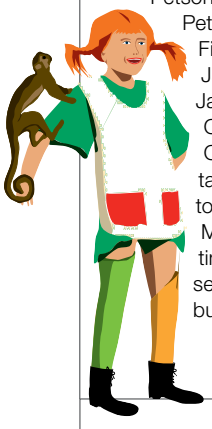

FOTOGRAFIJOS: BERNO HJÄLMRUD/LINK IMAGE

Sportas

Visi skatinami sportuoti, ir net 68 procentai visų vaikų nuo 13 iki 15 metų amžiaus priklauso sporto klubams. Tarp mergaičių ir berniukų pati populiariausi sporto šaka yra futbolas. Berniukams labai patinka salės futbolas, plaukimas ir ledo ritulys.

Gamta

Švedijoje gyventojų tankumas yra gana mažas, jis sieka 22 žmones viename kvadratiniame kilometre (Europos Sąjungos vidurkis yra daugiau kaip 100 žmonių kvadratiniame kilometre). Įstatymas visiems suteikia teisę leisti laiką bet kuriame gamtos kampelyje. Tačiau tuo pačiu skatinama saugoti gamtą, augaliją ir gyvūniją, ir gerbti kitus gamta besidžiaugiančius žmones. Mokyklose vaikai dalį laiko praleidžia lauke, nepriklausomai nuo oro sąlygų. Grynas oras yra toks pat svarbus, kaip ir pamokos apie gamtos priežiūrą. Daugelis klubų ir asociacijų, pavyzdžiui Skūgsmule (Skogsmulle), viena iš gamtos mokyklų, bei skautai, organizuoja aktyvų poilsį gamtoje.

Aplinkosauga

Rūpinimasis aplinka Švedijoje yra labai svarbus kiekvienam, ir dauguma žmonių rūšiuoja atliekas. Kiekvieną pavasarį, kai ištirpsta sniegas, organizacija „Keep Sweden tidy“ rengia specialias talkas, skirtas mokiniams. Jų metu surenkamos šiukšlės ir sutvarkoma aplinka. Švedijoje pridavus skardines, stiklinę bei plastmasinę tarą, galima gauti keliolika centų. Visoje Švedijoje vandenį galima drąsiai gerti tiesiai iš čiaupo, ir maudytis ežeruose bei jūroje pačiame Stokholmo centre. ■

Naudingos nuorodos

www.bris.se — Vaikų Teisės Visuomenėje
www.friends.se — Draugai
www.bo.se — Vaikų ombudsmenas
www.savethechildren.se — Gelbėkit vaikus
www.unicef.org — Jungtinkų Tautų vaikų fondas
www.skogsmullestiftelsen.org — Skūgsmule Fondas
www.scout.se — Skautai Švedijoje
www.naturvardsverket.se — Švedijos gamtos apsaugos agentūra
www.tomtit.se — Tomo Titso eksperementas. Mokslo centras vaikams
www.royalcourt.se — Oficiali Švedijos Karališkosios šeimos svetainė

Publikuota Švedijos insitutute
Gruodžio vasario mėnesį FS 5 (Lit)
Galima rasti daugiau faktų apsilankius www.sweden.se

Autorystės teisės: Medžiaga skelbta Švedijos instituto svetainėje adresu www.sweden.se. Visas turinys yra saugomas Švedijos autorinių teisių apsaugos įstatymais. Tekstas gali būti kopijuojamas, perduotas, rodomas, publikuojamas arba transliuojamas bet kurioje žiniasklaidos priemonėje ne komerciniais tikslais su nuoroda į www.sweden.se. Bet fotografijas ir iliustracijas naudoti draužiama. Norėdami gauti daugiau benrdrosios informacijos apie autorines teises ir leidimus, spauskite čia.

SI. Swedish Institute

Švedijos institutas (Svenska institutet) yra valstybinė įstaiga. ŠI tikslas – platinti žinias apie Švediją užsienyje bei kuruoti mainus su kitomis šalimis kultūros, švietimo, mokslo bei verslo srityse.

Daugiau informacijos apie Švedija rasite:
www.sweden.se, Jūsų šalyje reziduojančioje Švedijos ambasadoje bei konsulate arba Švedijos institute,
Box 7434, SE-103 91 Stokholmas, Švedija
Telefonai pasiteiravimui Švedijoje +46 8 453 78 00,
Elektroninio pašto adresas si@si.se
www.si.se, www.swedenbookshop.com